

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste Instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Silva Amer

LASTEAIATOÕPETAJATE ARVAMUSED LOOVUSEST KUNSTIVALDKONNA NÄITEL
TARTU LINNAS
bakalaureusetöö

Juhendaja: Irja Vaas

Läbiv pealkiri: lasteaiaõpetajate arvamused loovusest

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Irja Vaas, MA

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Irja Vaas, MA

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2014

Lasteaiaõpetajate arvamused loovusest kunstivaldkonna näitel Tartu linnas

Resüme

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada Tartu linna lasteaiaõpetajate arvamused loovusest kunstivaldkonna näitel. Kuna erinevad õpetajad võivad loovust väga erinevalt näha ja sellest tulenevalt ka lähtuvad selle arendamisel ja hindamisel erinevatest lähtealustest, on töö uurimisprobleemiks teada saada, mida Tartu linna lasteaiaõpetajad arvavad loovusest kunstivaldkonna näitel. Töös vaadeldakse loovuse mõistet, Amabile loovusteooriat ja kunstitegevuste tähtsust loovuse arendamisel. Uurimus viidi läbi kümne Tartu linna lasteaia rühmaõpetajate seas. Uurimuses osales 82 õpetajat. Kõige rohkem oli vastajaid vanusegrupis 18-25 aastat. Staaži järgi oli kõige rohkem vastajatest kuni 5-aastase tööstaažiga õpetajad. Andmete kogumisel kasutati uurija poolt koostatud ankeetküsimustikku. Uurimusest selgus, et Tartu linna lasteaiaõpetajate arvates koosneb loovus paljudest oskustest ja seda on võimalik komponentideks jaotada. Loovuse avalduseks peetakse kõige rohkem divergentset ehk lahknevat mõtlemist. Tüdrukute ja poiste loovust peetakse võrdseks ning valdav enamus uurimuses osalenud lasteaiaõpetajatest arvab, et loovus on iga lapse sees olemas.

Märksõnad: lasteaiaõpetajad, loovus, õpetajate arvamused, kunstivaldkond

Kindergarten teachers' opinions about creativity in Tartu on the example of the art field.

Abstract

The goal of this bachelors thesis is to research what do pre-school teachers in Tartu consider as creativity on the example of the art field. Since teachers can see creativity very differently and therefore base its development and grading on different assumptions, the goal of this thesis is to find out what do kindergarten teachers in Tartu think about creativity on the example of the art field. The thesis views the definition of creativity, Amabile's theory of creativity and the important of artistic activities in the development of creativity. The polls results are derived from the staff of 10 of Tartus kindergartens. 82 teachers took part in the survey. Most of the respondents belonged to the age group 18-25. Correlating with their young age, most respondents had less than 5 years of experience working in the field of education. For collecting the data a questionnaire created by the researcher was used. The study showed, that according to the kindergarten teachers of Tartu creativity consists of

multiple skills and it can be split into different components. Expressing creativity is most commonly associated with divergent thinking. The resourcefulness of girls and boys is considered equal and the overwhelming majority of the surveyed think that creativity is present in every child.

Keywords: kindergarten teachers, creativity, opinions of teachers, art field

Sisukord

Resümee	2
Abstract	2
Sissejuhatus	5
Amabile loovusteooria	5
Loovust takistavad tegurid	6
Kunstitegevuste tähtsus loovuse arendamisel	9
Ühised arusaamad loovuse mõistest	11
Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid	13
Metoodika	13
Valim	13
Mõõtvahendid	13
Protseduur	14
Tulemused	14
Uuritavate üldandmed	14
Loovust kõige paremini iseloomustav väide lasteaiaõpetajate hinnangul	15
Loovuse avaldused lasteaiaõpetajate hinnangul	16
Kõige väheolulisem tegur loovuse avaldumisel	16
Sisemise ja välise motivatsiooni olulisus loovuse avaldumisel	17
Kõige suurem sisemise motivatsiooni ajend	18
Õpetajate arvamus loovtöö tulemi kohta	18
Õpetajate hinnang väitele: „Loovus on iga lapse sees olemas ja õpetaja ülesandeks on seda õpilase seest otsida muutes selleks keskkonda ja luues meeleolu.“	19
Õpetajate hinnang loovuse kaassündivusele ja õpitavusele	19
Õpetajate hinnang loovuse seotusele lapse teadmiste ja oskustega	20
Töös püstitatud hüpoteesid	21
Arutelu	22
Tänuõnad	26
Autorluse kinnitus	26
Kasutatud kirjandus	27

Sissejuhatus

Loovuse mõiste

Loovuse mõistet tajuvad inimesed erinevalt, millest on ajendatud ka käesoleva töö teema. Sellest tulenevalt on loovuse kohta palju erinevaid definitsioone. Selle põhjusena on Saracho (2012) öelnud, et loovus on miski, millest on lihtne aru saada, kuid raske defineerida.

Heinla (2008) väitel on loovusele lähenemiseks võimalik kasutada nelja erinevat lähtepunkti, milleks on inimese omadused ehk loovus, protsess ehk loomine, toode ehk looming ja tingimused loovuse avaldumiseks. Erinevatele teadlastele on loovuse juures olulised erinevad lähtepunktid, mis muudab loovuse ühtse defineerimise keeruliseks.

Osad autorid, näiteks Guilford (1967) samastavad loovust divergentse mõtlemisega. Divergentne ehk lahknev mõtlemine on kognitiivsete võimete kompleks, mis soodustab võimalikult palju uudsete ideede genereerimist ühe ja sama probleemi kohta. Torrance (1974) arvates on aga loovus protsess, mille käigus inimene märkab probleeme ja otsib nendele loovaid lahendusi. Probleemide loov lahendamine tähendab tema arvates seda, et välditakse üldlevinud ja lihtsaid lähenemisi. Amabile (2012) käsitluse järgi on loovus koosnev paljudest erinevatest oskustest ning seda on võimalik komponentideks jaotada. Tema arvates on loovus alati inimtegevuses olemas, kuid erinevate tegevuste juures tegutseb inimene väga erineva loovuse tasemega.

Amabile loovusteooria

Teresea M. Amabile töötas oma loovusteooria välja 1983.a. Selle kohaselt on loovuse puhul võimalik eristada erinevaid tasemeid. Enamiku igapäevaste tegevuste puhul rakendab inimene loovust madalal tasemel, seevastu tähtsate leiutuste, avastuste juures ning kunstiteoste loomisel rakendatakse väga kõrgel tasemel loovust. Sealjuures võib üks inimene tegutseda erinevatel loovuse tasemetel, olles mõnikord vähem ja teinekord rohkem loovam ja seda ka ühe valdkonna piires. Inimese poolt arendatav loovus sõltub selle teooria järgi kolmest komponendist, milleks on valdkonnaga seotud oskused, loovusega seotud oskused ja loovusele suunatud motivatsioon. Valdkonnaga seotud oskusteks on teadmised, tehnilised oskused, intelligentsus ja andekus valdkonnas millega probleemi lahendaja parajasti tegeleb, näiteks tootedisainis. Need oskused on kui toormaterjal, mida inimesel on võimalik loovalt kasutada. Loovusega seotud oskused on probleemilahendaja isikuomadused, mis määravad ära inimese iseseisvuse, võime näha asju uue vaatenurga alt ja võtta riske. Siia hulka kuuluvad veel töödistsipliin, üldistusvõime ning võime paindlikult mõelda. Ülesandega seotud

motivatsiooni puhul peetakse antud juhul silmas sisemist motivatsiooni, mis põhineb inimese isiklikul huvil ja uudishimul probleemiga tegeleda. Inimesed on tugevamalt motiveeritud siis kui neid ajendavad huvi, nauding, rahulolu ja ülesandes peituvad väljakutsed (Amabile, 2012).

Teooria üheks põhiliseks seisukohaks on, et loovuse juures on kõige tähtsamal kohal sisemine motivatsioon (Hill, Amabile 1993). Sisemine motivatsioon tuleneb inimesest endast ja tema soovidest. Erinevalt välisest motivatsioonist, mis põhineb tasul ja tunnustusel, paneb sisemine motivatsioon inimese tegutsema selle pärast, et tegevus on talle meeldiv ja huvitav. (Mullins, 2002). Välist motivatsiooni tekitavad tegurid võivad mõnes situatsioonis loovust isegi vähendada. Loovusele võivad pärssivalt mõjuda inimeste vaheline konkurents, hindaja poolt tekitav surve ning ülesande lahendamise eest saadavad tasud või auhinnad (Hill, Amabile 1993). Loovust mõjutavad ka mitmed töökorraldusega seotu tegurid, näiteks tööjuhendid ja normid, juhtkonna suhtumine uutesse ideesse ja eksimustesse, töötajatel lasuv ajaline surve, töötajate otsustusvabadus jne (Amabile, 2012).

Kõiki kolme loovuse komponenti mõjutavad erinevad tegurid. Valdkonnaga seotud oskused on osaliselt määratud inimese kaasasündinud võimete poolt, teiselt poolt on neid aga võimalik arendada nii formaalse kui mitteformaalse õppimise käigus. Loovusega seotud oskused sõltuvad inimese isiksuseomadustest, kuid neidki oskuseid on võimalik vähemalt osaliselt koolitusega ning praktiliste loovkogemuste läbi arendada. Ülesandega seotud motivatsioon sõltub esmalt inimese eelnevast sisemisest motivatsioonist ülesande suhtes, kuid seda võivad välised takistused vähendada. Samal ajal jällegi sõltub inimesest endast, kui palju väliskeskkonnast tulenevad takistused tema motivatsiooni vähendavad (Hill, Amabile 1993). Seega on võimalik Amabile mudeli järgi loovust suurendada läbi oskuste arendamise ja loovust takistavate väliskeskkonnast tulenevate tegurite kõrvaldamise.

Loovust takistavad tegurid

Amabile loovusteooria järgi tuleb loovuse soodustamiseks kõrvaldada sotsiaalsest keskkonnast loovust takistavad tegurid. Goleman et al (1992) väidavad, et õppeasutute ja õpetajate poolne surve takistab lastel loovad olemast. See ei ole nii tugevaks probleemiks lasteaedades ja esimestes klassides, kuid vanuse kasvades surve tulemusi saada kasvab. Juba kolmandast klassist alates on see oluliseks loovust takistavaks teguriks. Mida vanemaks õpilased saavad, seda rohkem hakatakse neilt nõudma konkreetseid õppetulemusi ning õppimine ja kooliskäimine hakkab muutuma vastumeelseks tegevuseks. Loovust takistavaks

teguriks on ka ajaline surve. Kui lapsed tunnevad, et neil on ülesande lahendamiseks vähe aega, siis üritavad nad otsida lihtsat ja kiiret lahendusi. Katsetamiseks ja uute võimaluste proovimiseks jääb aega väheks (Vong, 2008). Teiste loovust takistavate teguritena võib nimetada:

- Järelevalve - kui laps tajub, et teda pidevalt jälgitakse, siis ta hakkab kartma vigu teha. Seetõttu ei julge ta enam katsetada ja proovib probleeme lahendada tavapärasel viisil ja ei julge uudsete lahenduste leidmisega riskida.
- Hindamine - see paneb lapsed tegutsema rohkem hinde kui soorituse enda nimel. Et olla loovad, peaksid lapsed keskenduma rohkem oma tööle ja sellele, kuidas nad sellega ise rahul on ja mitte sellele, millist hinnangut annavad sellele täiskasvanud ja eakaaslased.
- Tasud - auhindade (märgid, raha, mänguajad) ülemäärane kasutamine paneb lapsed liigselt mõtlema auhindade peale ja tegevusest endast saadav meeldiv tunne jääb tagaplaanile.
- Konkurents - kui lapsi võrreldakse teistega, siis tekkib hirm kaotada ja soov teisi iga hinna eest edestada. Kuna vaid üks saab olla esimesel kohal, siis tekitab see teistes pettumust. Lastel tuleks võimaldada areneda omas tempos.
- Liiga detailsed juhised - kui lastele öeldakse täpselt ette, kuidas nad peavad tegutsema, siis õpivad nad vaid juhiste järgi tegutsema ega hakka omal initsiatiivil lahendusi otsima. Neil tekib tunne, et originaalsus on negatiivne omadus.
- Valikuvõimaluste piiramine - kui lastele öeldakse ette, milliseid tegevusi nad võivad teha, selle asemel, et lasta ennast uudishimul juhtida, siis väheneb nende huvi ja innukus. Parem on lasta lastel endal leida huvipärast tegevust ja toetada neid sellele.
- Kõrged ootused - kui laps tajub, et temalt oodatakse suuri tulemusi, siis hakkab ta kartma ebaõnnestuda ning hakkab otsima lahendusi tavapärasel viisil ja ei julge enam riskida ja katsetada (Goleman et al, 1992).

Kuna laste loovuse kujundajaks on nende õpetaja, siis võivad loovust takistavad tegurid olla seotud mitte vahetult lastega vaid nende õpetajaga. Õpetajat võivad piirata mitmesugused administratiivsed piirangud. Loovuse arendamise puhul on oluline, et õpetaja ei tahaks ajalise surve all olevatelt lastelt tulemusi saada. Seetõttu ei ole hea, kui nõutakse pidevalt iga õppetegevuse kohta ettemääratud õpitulemusi. Loova õpetamise puhul tuleb

usaldada õpetajat ja anda talle aega. Kuigi formaalhariduse õppekava nõuab ikkagi õpiesmärkide täimist, on vajalik saavutada tasakaal eesmärkide ja paindliku õpetamise vahel (Sawyer, 2004).

Loovuse takistuste kõrvaldamine ei ole mitte ainsaks võimaluseks loovuse arendamiseks, palju sõltub õpetajast ja õppemeetodikast. Seisukohta, et loovuse arendamisel on õppemeetodikas oluline koht, kinnitavad Besançon ja Lubart (2008) poolt saadud tulemused, kes uurisid kahe aasta jooksul 210 algkooliõpilast, kellest osad õppisid traditsiooniliste ja osad alternatiivsete õppemeetodite järgi. Nende poolt saadud tulemused näitavad, et alternatiivsete õppemeetodite kasutamine arendab õpilastel loovust paremini. Teiseks leidsid nad, et loovuse areng sõltub õpetajast ja eriti tema motivatsioonist. Tavaliselt on nooremad õpetajad motiveeritumad võrreldes oma vanemate kolleegidega. Nooremad õpetajad rakendavad ka rohkem alternatiivseid pedagoogilisi meetodeid, mis aitavad paremini kaasa loovuse arendamisele. Selleks, et õpetaja saaks loovalt õpetada on vaja teda usaldada ning anda talle iseseisvat otsustusõigust ja valikuvabadust õppemeetodika suhtes. Õppekava ega muud piirangud ei tohiks takistada uute ja originaalsete õppemeetodite rakendamist. Näiteks on loovuse arendamiseks oluline tuua õppeprotsessi sisse mängulisi elemente. Lasteaias peaks mängulisi tegevusi olema ühtlaselt terve päeva jooksul, soovitatav on sulandada mängu ja õppimist ühtseks protsessiks ja mitte neid üksteisest eraldada ja vastandada (Fox, Schirmacher, 2009).

Tulemus, et traditsioonilised õppemeetodid ei ole loovuse arendamiseks kõige sobivamad langeb kokku Fasko (2001) seisukohtadega, kelle väitel on loovuse arendamiseks vaja lastes kõigepealt uute nähtuste vastu huvi ja uudishimu tekitada. Traditsioonilised õppemeetodid kalduvad lastele õpetama valmislahendusi, mis võtab nendelt võimaluse iseseisvalt lahendusi leida. Lisaks tekitab see lastes harjumuse tegutseda juhiste ja õpetaja suunamise järgi.

Amabile mudelis on õpetusega arendatavateks komponentideks valdkonnaga seotud oskused ja loovusega seotud oskused, samal ajal kui ülesandega seotud motivatsioon on suurendatava peamiselt väliste takistuste kõrvaldamisega. Vastavalt eelnevalt käsitletud Szekeley ja Bucknam (2012) seisukohale ei ole valdkonnaga seotud ehk antud juhul kunstialaste tehniliste oskuste arendamine koolieelses õppes primaarne, kuna oluline on protsess ise. Seega on kohane keskenduda Amabile mudeli teisele komponendile ehk loovusega seotud oskuste arendamisele.

Loovat mõtlemist iseloomustavad divergentsus ja paindlikkus. Divergentse mõtlemise arenguks on vajalik, et lapsed saaksid rakendada oma kujutlusvõimet ja fantaasiat.

Koolieelsetel lastel areneb divergentne mõtlemine väga hästi mängu käigus, sest mängud pakuvad lastele mitmekesiseid võimalusi kujutlusvõime rakendamiseks (Russ et al 2013).

Paindliku mõtlemise arengut soodustab laste omavaheline koostöö. On oluline lubada lastel koos tegutseda ja mõelda ning üksteist aidata ja õpetada (Ulker, 2009).

Oluliseks loovusega seotud oskuseks on julgus võtta riske. Isbell ja Raines (2013) väidavad, et väiksed lapsed kardavad vaid väga vähesel määral uusi asju proovida. Riskikartlikkus aga kasvab lapse vanemaks saades, kus laps omandab negatiivseid kogemusi oma katsetava käitumise pärast (suures osas vanemate negatiivne tagasiside asjade valesti tegemise pärast). Seetõttu on vajalik laste vanemaks saades õpetajal järjest rohkem julgustada lapsi proovima uusi asju ja asju uuel viisil teha. Steers (2009) väitel kujutabki loov tegutsemine endast loovate riskide võtmist. Tema arvates julgustavad seda kõige paremini tegema loovad õpetajad, keda võib võrrelda näitlejaga, kes esineb õpilastele, kes peab neid haarama ja tegevusse kaasama.

Paljud autorid on leidnud, et loovuse areng toimub poistel ja tüdrukutel sarnaselt ja sugu ei mõjuta loovust olulisel määral, mistõttu loovustestid annavad sõltumata vastaja soost keskmiselt sarnaseid tulemusi. Baer ja Kaufman (2008) on andud ülevaate 30 empiirilisest uuringust loovuse sooliste uuringute kohta. 21 juhul näitavad tulemused, et poiste ja tüdrukute loovus on võrdne. Oral et al (2007) on leidnud, et soolised erinevused loovuses on iseloomulikud peamiselt vaid Aasia kultuuridele ning Lääne kultuuriruumile need omased ei ole. Ginter (2013) on selle seisukoha võtnud ka loovustestide sobivuse kontrollimise aluseks, väites, et ei tohi anda poiste ja tüdrukute puhul statistiliselt olulisel määral erinevaid tulemusi. Siiski on näiteks Besançon, ja Lubart (2008) leidnud, et sõltumata sellest, millist tüüpi meetodikat loovuse arendamiseks kasutatakse, on see algkoolieas tüdrukutel kõrgem kui poistel. Käesoleva töö autori arvates on võimalik, et selline erinevus on põhjustatud tüdrukute kiiremast arengust algkoolieas.

Kunstitegevuste tähtsus loovuse arendamisel

Kunstitegevuste loovust arendav iseloom väljendub selles, et kunsti kaudu on võimalik lapsel maailma avastada. Kui näiteks lapsed joonistavad objekte või nähtuseid, siis õpivad nad seeläbi neid ka paremini tundma. Seeläbi rahuldavad lapsed läbi joonistamise oma uudishimu ümbritseva keskkonna suhtes (Szekeley, Bucknam, 2012). Lapsed õpivad kunstitegevuste käigus vaatlemist, kunsti kaudu rikastuvad nende fantaasia- ja kujutusvõime. Samuti ergutavad kunstitegevused laste uudishimu (Möttus, 2013). Vahter (2005) väitel arendab

kunstiga tegelemine lastel lisaks loovusele ka mõtlemist ja üldist aktiivsust. Samuti arendab see lastel vormi-, materjali- ja värvitaju ning mitmeid erinevaid meeli (nägemine, kuulmine, kompimine, haistmine). Kunst on lastele ka eneseväljendusvormiks. Koolieelsete laste huvi kunstiga tegelemise vastu on loomupärane, see võimaldab neil väljendada tundeid ja emotsioone. Mida rohkem õpetajad lubavad lastel otsustada, mida ja kuidas kujutada, seda paremad võimalused neil loovuse arenguks on. Õpetajate roll peaks lasteaia kunstitegevuste juures olema suunav, võimaldades lastel protsessi kontrollida (Hatch, 2005). Fox ja Schiremacher (2009) väidavad, et loovust ei ole õige õpetada läbi eraldi õppeaine, vaid loovuse arendamine peab toimuma läbi paljude erinevate tegevuste. Tänu kunstilise väljenduse loomulikkusele sobib see hästi loovuse arendamiseks.

Kunstitegevuste eesmärgid lasteaiaaalistele lastele on toodud välja koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008). Seal on loetletud kunstivaldkonna eesmärgidena, et laps:

- 1) väljendaks end loovalt ning tunneks sellest rõõmu;
- 2) oskaks oma kujutlusmaailma ning teda ümbritsevaid objekte ja sündmusi isikupäraselt kujutada;
- 3) oskaks vaadelda, kirjeldada ja kujundada tarbeesemeid ja end ümbritsevat;
- 4) oskaks kasutada õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja- võtteid;
- 5) oskaks sihipäraselt ning ohutult kasutada erinevaid materjale ja tööriistu;
- 6) oskaks vaadelda kunstiteoseid ja neid kirjeldada.

Nende eesmärkide põhjal võib järeldada, et õppekavas on pööratud loovusele suurt tähelepanu, sest kahele esimesele kohale asetatud eesmärgid on otseselt seotud loovusega. Selline rõhuasetus ühtib Szekeley ja Bucknam (2012) seisukohaga, et koolieelses õppes ei peaks kunstiõpetus keskenduma mitte niivõrd tehniliste oskuste kui loovuse arendamisele. Õpetus peaks olema paindlik ja arvestama laste huvidega ning võimaldama lastel ennast kunsti kaudu väljendada. Samal ajal peab õppeprotsess olema huvitav ka õpetaja jaoks, sest vaid sellisel juhul suudab õpetaja leida endas motivatsiooni õppele pühendumiseks. Viimast seisukohta kinnitavad Craft et al (2007) tulemused, kes viisid läbi uuringu loova õpetamise kohta Inglismaal. Selgus, et olulisel määral mõjutab loova õpetamise edukust õpetaja suhtumine sellesse. Kui õpetaja ei ole innustunud, siis ei suuda ta lapsi endaga kaasa haarata ning loova õppimise võimalusi täiel määral rakendada.

Seega võib kokkuvõtvalt väita, et koolieelsete laste kunstitegevused soodustavad mitmete loovusega seotud oskuste arengut. Oluline on märkida, et uudishimu on tugevaks sisemise motivatsiooni allikaks, mis on loovuse seisukohast lähtudes väga tähtis. Amabile

uurimuste alusel on laste loovuse avaldumise tagajaks eelkõige sisemise motivatsiooni tagamine ja hoidmine (Heinla, 2004).

Ühised arusaamad loovuse mõistest

Selleks, et loovust oleks võimalik edukalt arendada on vajalik, et erinevad selle arendamisega kokkupuutuvad osapooled saaksid selle mõistest üheselt aru. Vong (2008) väitel on aga sageli probleemiks, et õpetajad, lapsevanemad ja haridusametnikud saavad loovusest ja selle arendamisest erineval viisil aru. Ginter (2013) on pakkunud ühe lahendusena välja kasutada loovusest arusaamise ühtlustamiseks erinevaid teste. Kahtlemata ei saa seda pidada ainsaks võimaluseks ning käesoleva töö autori arvates on võimalik palju ära teha ka esmalt erinevate osapoolte arvamuste erinevusi välja selgitades ja seejärel kujundades nende pinnalt jagatud arusaama loovuse mõistest ja seda osapooltele edastades.

Heinla (2004) väidab, et Eestis on õpilaste loovuse mõõtmiseks kasutatud kõige enam E. P. Torrence loova mõtlemise teste. Need testid mõõdavad loovat mõtlemist, mis jaguneb kolmeks komponendiks: mõtete voolavus, mõtlemise originaalsus ja mõtlemise paindlikkus. Mõtete voolavus tähendab võimet kiiresti infot koondada, tuletada omandatud teadmisi meelde ning seostada varasemaid teadmisi praktikaga. Mõtlemise originaalsus näitab võimet luua uudseid seoseid, ideid ja lahendusi, esitada ideid uuel viisil. Mõtlemise paindlikkus näitab võimet ideid ühest valdkonnast teise ülekanda, võimet lülituda ühelt objektide klassilt teisele. Seega on loovuse praktilise mõõtmise puhul Eesti õpilaste seas toetunud arusaamisele, et loovust väljendab loov mõtlemine. Ka Amabile teooria kohaselt kuulub loovusega seotud oskuste juurde selline kognitiivne stiil, mis soodustab probleemide nägemist uues valguses.

Ginter (2013) on koostanud testid 4-7 aastaste laste loovuse mõõtmiseks. Testi väljatöötamisel lähtuti nii Torrance kui Amabile teoreetilistest käsitlustest. Sealjuures on test koostatud selliselt, et see mõõdaks nii valdkonnaga seotud oskuseid, loovusega seotud oskuseid kui ülesandele suunatud motivatsiooni. Testis olevad ülesanded mõõdavad divergentset mõtlemist ja loovuse spontaanset kasutamist. Selle testi puhul on tegemist vaid joonistamisalast loovust mõõtvat testiga, mis toetub arusaamisele, et joonistamises väljenduv loovus peegeldab ka teistes tegevustes väljenduvat loovust.

Varasematest Eestis lasteaiaõpetajate loovuse mõistest arusaamist kõige täpsemalt käsitlevaks uuringuks võib pidada Piret Paasi magistritööd „Kunstiõpetuse õpetajate arusaamad kunstiõpetuse eesmärkidest ja sisust“, sest teised Eesti kohta tehtud samateemalised uuringud on tehtud autorile teadaolevalt keskkooliõpetajate kohta. Paas

(2007) uuris kunstiõpetuse õpetajate uskumusi ja arusaamisi kunstiainete õpetamise eesmärkidest, kunsti õppimise mõjust õpilaste arengule, kunstialaste teadmiste rollist üldhariduses, kunstialaste võimete olemusest, loovusest ja meisterlikkusest, kunstitöö valmimise protsessist ja valmis kunstitööst ning oodatavatest õpiväljunditest. Õpetajad defineerisid loovust kui oskust leida lahendusi, leidlikust, isikupärast ja stambivaba mõttestiili, julgust katsetada ja eksida, sina ise olemist ja kontakti saavutamist maailmaga ning oskust ennast kunstiliselt väljendada. Õpetajad leidsid, et loovus tuleb inimesel seestpoolt, on kaasasündinud ja seda on raske arendada. Siiski on nende arvates loovus iga õpilase sees olemas ja õpetaja ülesandeks on seda õpilase seest otsida, muutes selleks keskkonda ja luues meeleolu. Loovus areneb õpetajate arvates loova tegevuse käigus. Õpetajatel olid erinevad arvamused loovuse seoste ja õpilaste teadmiste ja oskuste vahel. Ühed õpetajad leidsid, et mida suuremad on õpilase teadmised ja oskused, seda loovam ta on, kuid teised avaldasid seisukohta, et loovus ei ole teadmiste ja oskustega seotud.

Kui vaadelda Paas (2007) tulemusi Amabile teooria valguses, siis saab väita, et õpetajad rõhutasid kaasasündinud komponendi tähtsust loovuses, mis seostub mudelis loovusega seotud oskustega. Ülesannetega seotud oskuste osas olid õpetajate hinnangud lahknevad, sest vaid osad seostasid seda loovusega, väites, et mida suuremad on õpilase teadmised ja oskused, seda loovam ta on. Loovuse ja motivatsiooni vaheline seos õpetajate arvamustest otseselt ei peegeldunud. Siiski arvamus, et õpetajad peavad otsima loovuse jaoks sobivat keskkonda ja looma meeleolu on küll seotud peamiselt loovust mõjutava sotsiaalse keskkonnaga, kuid läbi selle on see seotud ka õpilase motivatsiooniga.

Teise lasteaiaõpetajate seas tehtud loovuse mõiste teemal tehtud uurinuga võib nimetada Katrin Kuuba bakalaureusetööd teemal „Loovustesti koostamine loovuse hindamiseks 3-7 aastastel lastel“. Selle tulemused näitavad, et lasteaiaõpetajad peavad loovuse avalduseks rohkem divergentset mõtlemist kui spontaanset käitumist.

Post (2009) uuris gümnaasiumite õpilaste, õpetajate ja üliõpilaste arusaamu loovusest. Kõiki kolme rühma kuulunud isikud andsid loovuse kohta üldjoontes sarnaseid vastuseid. Selgus, et loovuse juures peetakse oluliseks uute ideede ja asjade loomist, probleemide lahendamist uudsel viisil, aktiivsust, julgust olla iseseisev ja erinev. Leitakse, et loovus on anne ja seda pole kõigil ühepalju. Ka selle uuringu tulemused viitavad seisukohale, et paljud inimesed arvavad, et suures ulatuses on loovus kaasasündinud. Erinevalt Paas (2007) uuringust seostasid siin vastajad loovust rohkem motivatsiooniga, leides et kõrge loovusega inimestel on miski, mis ajendab neid loov olema ja pingutama.

Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Katrin Kuuba 2011. aastal kaitstud bakalaureusetöös pealkirjaga „Loovustesti koostamine loovuse hindamiseks 3-7 aastastel lastel“ selgus, et erinevad õpetajad näevad loovust väga erinevalt ja sellest tulenevalt ka lähtuvad selle arendamisel ja hindamisel erinevatest lähtealustest. Sellest tulenevalt on antud töö uurimisprobleemiks teada saada, mida Tartu linna lasteaiaõpetajad arvavad loovusest kunstivaldkonna näitel. Uurimuse eesmärgiks on välja selgitada Tartu linna lasteaiaõpetajate arvamused loovusest kunstivaldkonna näitel. Eesmärgist lähtuvalt püstitati tööle järgmised hüpoteesid:

- 1) õpetajad peavad loovuse avalduseks rohkem divergentset mõtlemist kui spontaanset käitumist (Kuuba, 2011);
- 2) õpetajad arvavad, et loovus ei ole laste oskuste ja teadmistega seotud (Paas, 2007);
- 3) õpetajate arvates on loovuse eesmärgiks rohkem probleemile lahenduse leidmine kui millegi uue loomine või ühiskonna heakskiidu saavutamine (Vong, 2008);
- 4) õpetajad arvavad, et loovuse avaldumisel on soo roll väheolulisem kui muud tegurid (Oral et al., 2007).

Metoodika

Valim

Uurimisobjektiks olid Tartu linna lasteaiaõpetajad. Töös kasutati mugavusvalimit. Tartu linna lasteaedade hulgast valiti suvaliselt 10 lasteaeda. Planeeritava valimi suuruseks oli 122 õpetajat. Uurijale tagastati 82 ankeeti, mida kasutati andmete analüüsimisel.

Mõõtvahendid

Antud uurimuse puhul on tegemist kvantitatiivse uurimusega ning mõõtvahendina kasutati ankeetküsimustikku (esitatud lisa 1). Mõõtevahend koostati toetudes erinevatele loovusteooriatele (Guilfordi, Torrence'i ja Amabile teooriatele) ja varem läbiviidud sarnastele uurimustele. Ankeetküsimustikus oli 15 suletud küsimust, nendest 3 puudutasid õpetajate taustandmeid. Küsimuste koostamisel lähtuti tööle püstitatud neljast hüpoteesist. Mõõtevahendi eesmärk oli välja selgitada Tartu linna lasteaiaõpetajate arvamused loovusest.

Selleks, et testida küsimustiku reliaablust jaotas autor laekunud vastused nende laekumise järjekorra paaritute ja paarisnumbrite alusel kahte gruppi. Seejärel testis autor hii-ruut testiga küsimuste 1-12 vastuste jaotuse erinevust nimetatud kahe grupi vahel. Testi tulemused näitasid, et küsimuste 1-11 puhul ei olnud hii-ruut statistiku väärtus olulisuse

nivool 0,05 statistiliselt oluline. Järelikult ei olnud nende küsimuste vastuste jaotuses paarituste ja paarisnumbrite vahel olulisi erinevusi. Küsimuse 12 puhul oli hii-ruut statistiku väärtus 4,47 ja olulisuse tõenäosus 0,034. Seega nimetatud küsimuse juures ei saa pidada küsimustikku reliaabseks.

Protseduur

Küsimustikku eeltestiti 2014. aasta märtsis ühes Tartu lasteaias nelja õpetaja peal. Eeltestimise tulemusena muudeti ankeedis kahe küsimuse sõnastust ning tehti vormilisi parandusi ja muudatusi. Sama aasta aprillis viidi täiendatud ankeediga läbi uurimus Tartu linna lasteaiaõpetajate hulgas. Lasteaedade direktoritega kontakteerus uurimuse läbiviija e-posti teel. Kuues lasteaias käis uurija ise ankeete jagamas ning nelja lasteaeda saadeti ankeedid arvuti abil. Arvuti abil saadetud ankeetidega oli kaasas ka täpsustav juhend. Ankeedid tagastati uurijale ühe nädala jooksul.

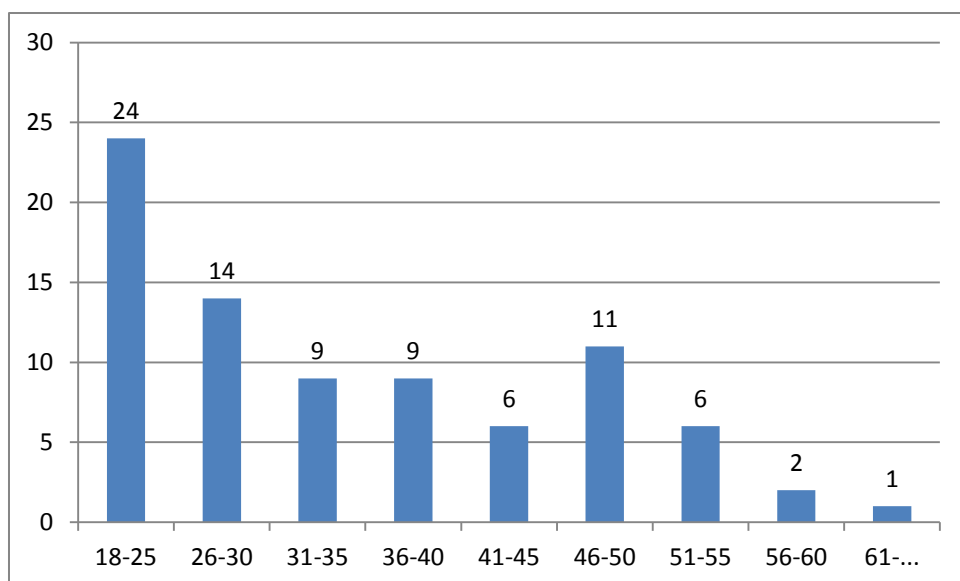
Andmete analüüsimisel kasutati andmetöötluspaketti Stata/MP 13. Tulemuste esitamisel kasutati kirjeldava statistika meetodeid (diagrammid, sagedustabelid). Hüpoteeside kontrollimiseks kasutati z-testi, kuna see sobib kõige paremini, kui soovitakse välja selgitada kumba kahest vastusevariandist esineb rohkem.

Tulemused

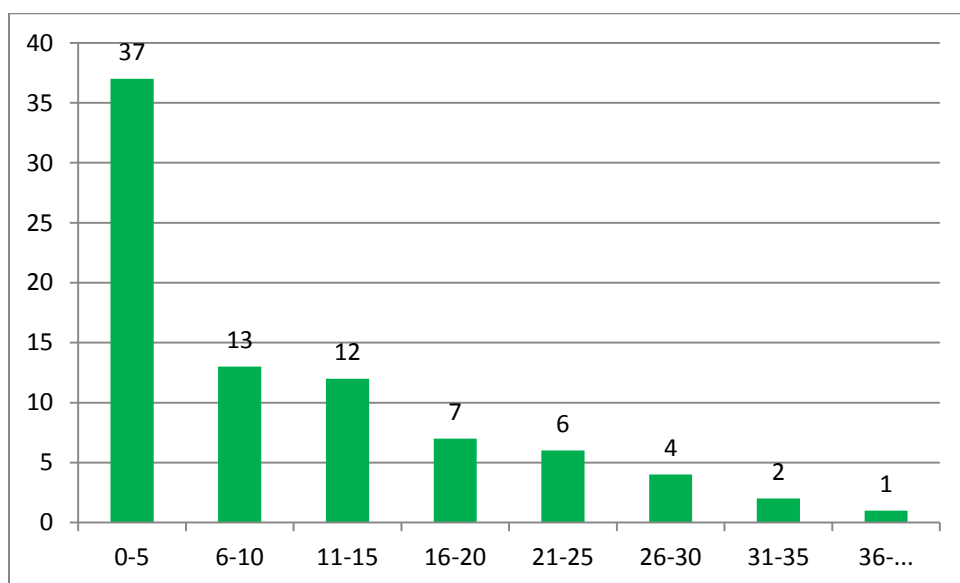
Uuritavate üldandmed

Uurimuses osales 82 õpetajat Tartu linna koolieelsetest lasteasutustest. Vanuse järgi oli kõige rohkem kuni 25-aastaseid lasteaiaõpetajaid, keda oli 24 ehk 33% küsitlusele vastanutest. Sellele järgnesid 26-30-aastased õpetajad, keda oli 14. Kokku moodustasid kuni 30-aastased õpetajad 46% vastanutest. Joonisel 1 on välja toodud õpetajate vanus ja vastajate arv.

Staaži järgi oli kõige rohkem kuni 5-aastase staažiga õpetajaid, keda oli 37 ehk 45%. Sellele järgnesid 6-10 ja 11-15-aastased staažiga õpetajad. Seega on küsitlusele vastanud õpetajatest on enamus töötanud lasteaiaõpetajana küllaltki lühikest aega. Joonisel 2 on välja toodud õpetajate tööstaaž ja vastajate arv.

Joonis 1. Küsitlusele vastanute jaotus vanuse järgi (n= 82)

Joonis 2. Küsitlusele vastanud staaži järgi (n= 82)

Loovust kõige paremini iseloomustav väide lasteaiaõpetajate hinnangul

Õpetajate käest küsiti, milline kolmest tabelis 1 toodud väitest iseloomustab nende arvates loovust kõige paremini. Selles osas andsid õpetajad küllaltki erinevaid vastuseid. 40% nendest arvas, et loovus koosneb paljudest oskustest ja seda on võimalik komponentideks jaotada. 34% arvates oli loovus divergentne ehk lahknev mõtlemine ja 26% arvates on loovus protsess, mille käigus inimene märkab probleeme ja otsib neile loovaid lahendusi.

Tabel 1. Loovust kõige paremini iseloomustav väide lasteaiaõpetajate hinnangul (% vastanutest)

	Kõik vastanud	Staaž kuni 5a	Staaž üle 5a
loovus on divergentne ehk lahknev mõtlemine	34%	24%	42%
loovus on protsess, mille käigus inimene märkab probleeme ja otsib nendele loovaid lahendusi	26%	22%	29%
loovus koosneb paljudest erinevatest oskustest ning seda on võimalik komponentideks jaotada	40%	54%	29%

Nimetatud küsimuse vastustes esinevad märkimisväärsed erinevused õpetajate staaži järgi. Väiksema staažiga õpetajad peavad loovust rohkem komponentideks lahutatavaks, kuid üle 5aastase staažiga õpetajate arvates on see eelkõige divergentne mõtlemine.

Loovuse avaldused lasteaiaõpetajate hinnangul

Enamus lasteaiaõpetajaid leiab, et loovuse avaldumiseks tuleb pidada kõige rohkem divergentset mõtlemist. Seda seisukohta jagas 62% küsitlusele vastanud õpetajatest. 33% õpetajate arvates on loovuse avalduseks spontaanne käitumine ja vaid 5% arvates konvergentne mõtlemine. Kuni 5a staažiga õpetajate seas on arvamus, et loovuse avalduseks on divergentne mõtlemine, rohkem levinud, samas üle 5a staažiga õpetajatest ligi pooled leiavad, et loovus avaldub spontaanses käitumises.

Tabel 2. Loovuse avaldused lasteaiaõpetajate hinnangul (% vastanutest)

	Kõik vastanud	Staaž kuni 5a	Staaž üle 5a
divergentne ehk lahknev mõtlemine	62%	78%	49%
spontaanne käitumine	33%	16%	47%
konvergentne ehk ühene mõtlemine	5%	5%	4%

Kõige väheolulisem tegur loovuse avaldumisel

Tabelis 3 on toodud õpetajate vastused nende arvates loovuse avaldumisel kõige väheolulisema teguri kohta. 62% õpetajate arvates on selleks sugu ja 23% arvates töödistsipliin. Neid, kes arvavad, et kõige väheolulisemaks on üldistuvõime või motivatsioon

on 9% ja 6%. Õpetajate staaži järgi peavad lühema staažiga õpetajad mõnevõrra sagedamini sugu loovuse avaldumisel kõige ebaolulisemaks teguriks.

Tabel 3. *Kõige väheolulisem tegur loovuse avaldumisel (% vastanutest)*

	Kõik vastanud	Staaž kuni 5a	Staaž üle 5a
Motivatsioon	6%	3%	9%
Sugu	62%	73%	53%
Töödistsipliin	23%	24%	22%
Üldistusvõime	9%	0%	16%

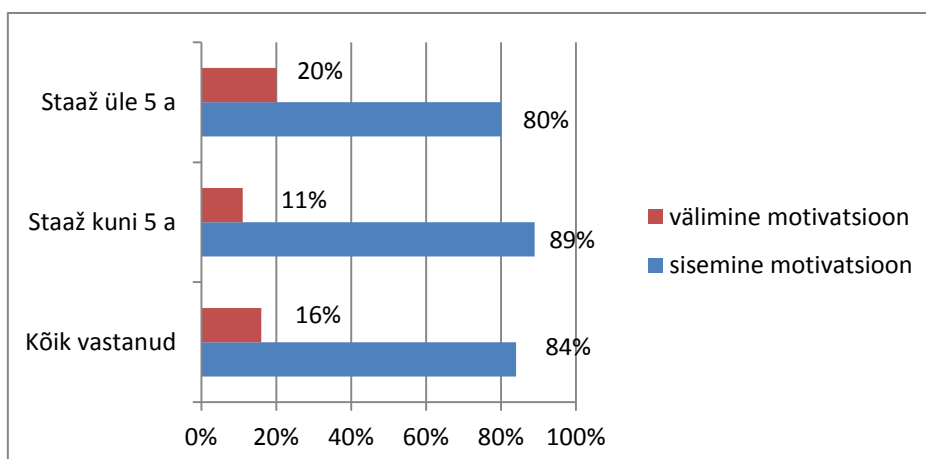
Seisukohta, et lapse sugu ei ole loovuse avaldumisel oluline kinnitavad ka tabelis 4 toodud andmed, mille kohaselt 84% õpetajatest on seisukohal, et poiste ja tüdrukute loovus on võrdne. 9% arvates on poisid loovamad kui tüdrukud ja 7% arvates on tüdrukud loovamad kui poisid.

Tabel 4. *Õpetajate arvamus soo rolli kohta loovuse avaldumisel (% vastanutest)*

	Kõik vastanud	Staaž kuni 5a	Staaž üle 5a
poiste ja tüdrukute loovus on võrdne	84%	86%	82%
poisid on loovamad	9%	8%	9%
tüdrukud on loovamad	7%	5%	9%

Sisemise ja välise motivatsiooni olulisus loovuse avaldumisel

Valdav enamus õpetajatest (84%) on seisukohal, et loovuse avaldumisel on kõige olulisem sisemine motivatsioon (joonis 3). Nimetud seisukohta jagasid mõnevõrra rohkem kuni 5a staažiga õpetajad võrreldes pikema staažiga õpetajatega.

Joonis 3. Sisemise ja välise motivatsiooni olulisus loovuse avaldumisel (% vastanutest)

Kõige suurem sisemise motivatsiooni ajend

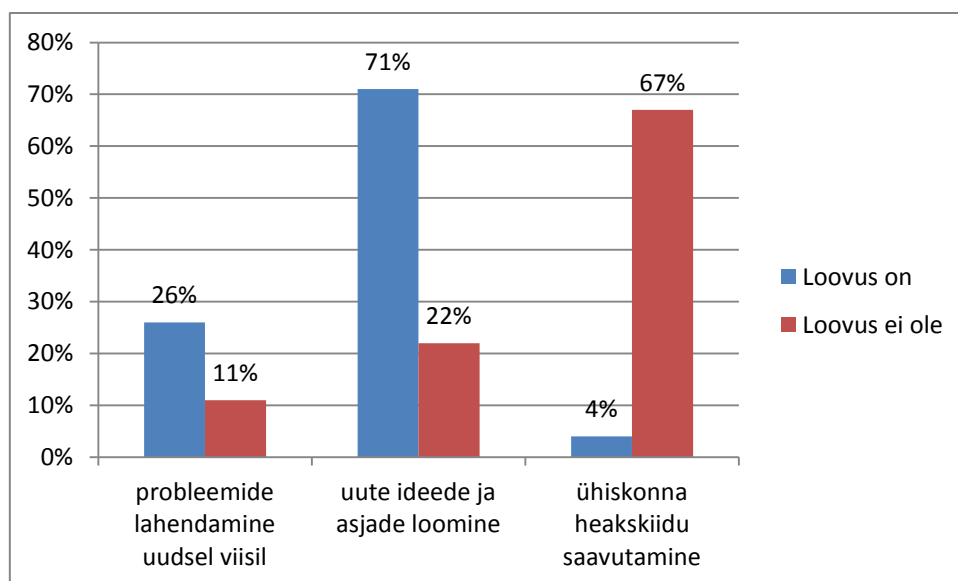
Tabelist 5 on näha, et kõige suuremaks sisemise motivatsiooni ajendiks on 59% õpetajate arvates uudishimu. 24% õpetajatest on seisukohal, et selleks on tegevusest saadav rahulolu ja 17% arvates on selleks oma võimete realiseerimine. Õpetajate staaži järgi ei ole selle küsimuse vastustes suuri erinevusi.

Tabel 5. *Kõige suurem sisemise motivatsiooni ajend (% vastanutest)*

	Kõik vastanud	Staaž kuni 5a	Staaž üle 5a
oma võimete realiseerimine	17%	18%	16%
tegevusest saadav rahulolu	24%	24%	24%
uudishimu	59%	56%	60%

Õpetajate arvamus loovtöö tulemi kohta

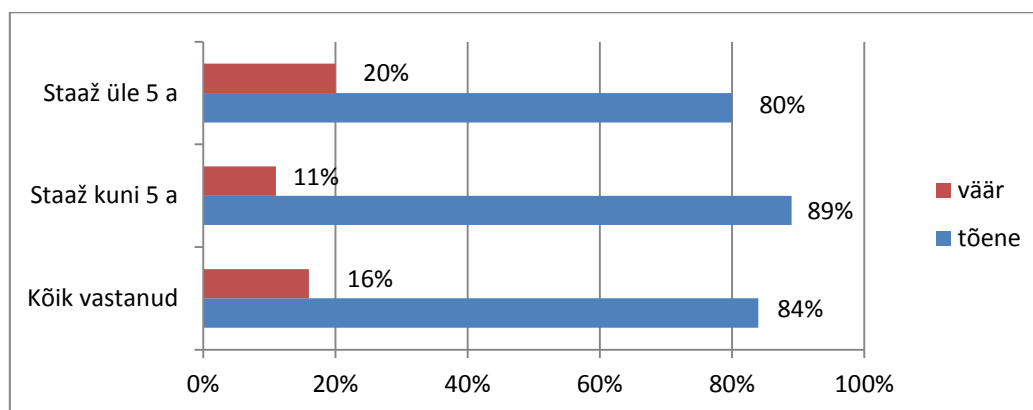
Küsitluse ankeedis oli kaks küsimust, millega selgitati välja, mis on õpetajate arvates kõige rohkem loovtöö tulemiks ja mida õpetajad peavad selleks kõige vähem. Jooniselt 4 on näha, et 71% õpetajate arvates on loovtöö tulemiks uute asjade ja ideede loomine ja vaid 22% õpetajate arvates on see loovtöö tulemiks kõige vähem. Seevastu ühiskonna heakskiidu saavutamist peavad õpetajad kõige vähem loovtöö tulemiks.

Joonis 4. Õpetajate arvamus loovtöö tulemi kohta (% vastanutest)

Õpetajate hinnang väitele: „Loovus on iga lapse sees olemas ja õpetaja ülesandeks on seda õpilase seest otsida muutes selleks keskkonda ja luues meeleolu.“

Valdav enamik (84%) õpetajatest leidis, et loovus on iga lapse sees olemas. Nimetatud seisukohta toetavaid õpetajaid oli mõnevõrra rohkem kuni 5a staažiga õpetajate seas (joonis 5).

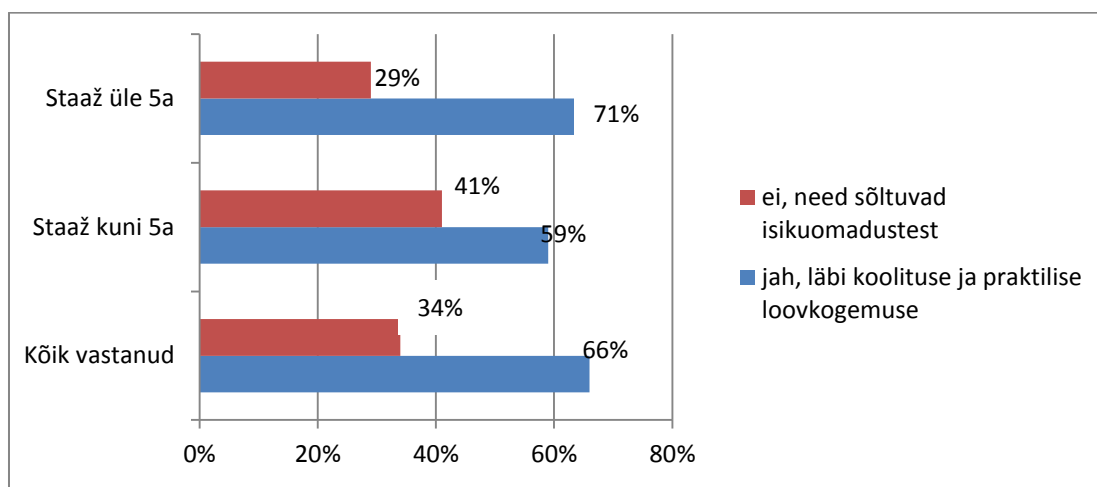

Joonis 5. Õpetajate hinnang väitele: „Loovus on iga lapse sees olemas ja õpetaja ülesandeks on seda laste seest otsida muutes selleks keskkonda ja luues meeleolu.“ (% vastanutest)

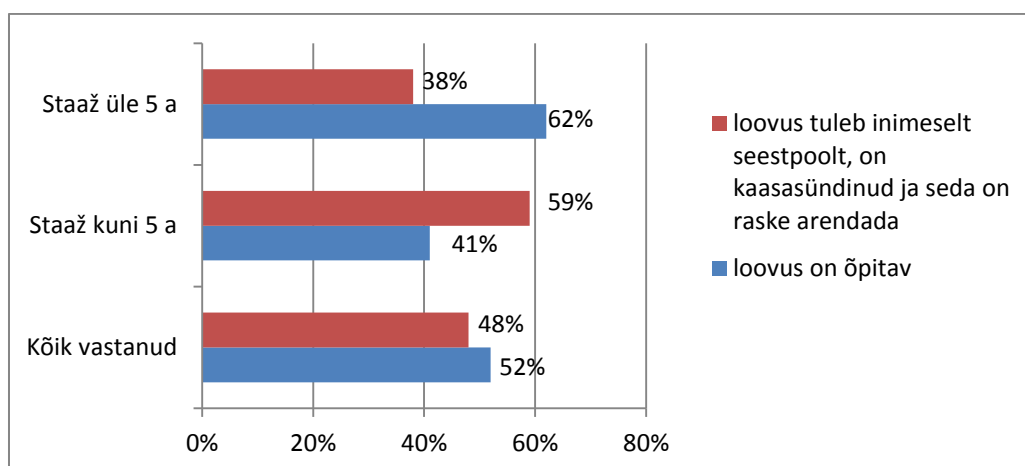
Õpetajate hinnang loovuse kaassündivusele ja õpitavusele

Kuigi enamik õpetajaid leiab, et loovus on laste sees olemas, siis selle kõrval leiavad õpetajad, et loovust on võimalik arendada läbi koolituse ja praktilise loovkogemuse. Joonise 6 järgi on sellisel seisukohal olevaid õpetajaid 66%. Ka joonisel 7 toodud väitele antud

hinnangu järgi peab 52% õpetajatest loovust õpitavaks. Loovust peavad rohkem õpitavaks enam kui 5a staažiga õpetajad.

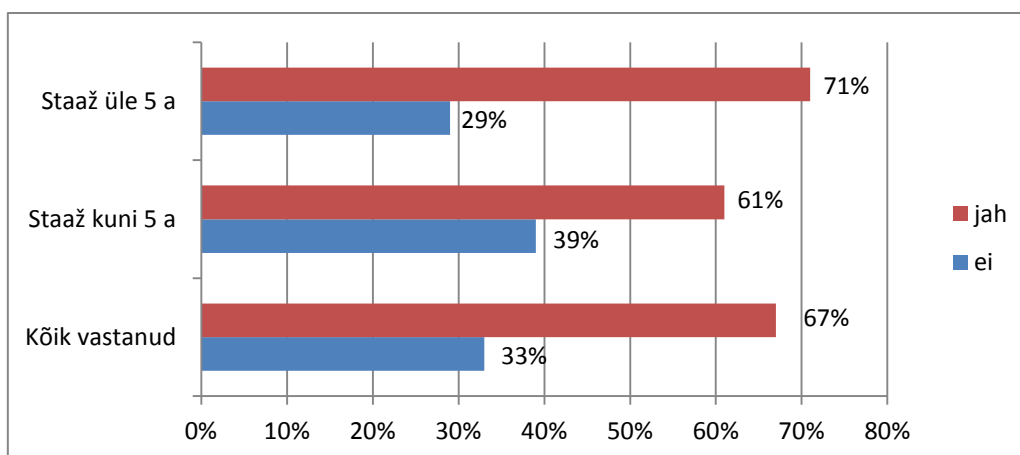
Joonis 6. Õpetajate hinnang loovusega seotud oskuste õpitavusele (% vastanutest)

Joonis 7. Õpetajate hinnang loovuse kaassündivusele ja õpitavusele (% vastanutest)

Õpetajate hinnang loovuse seotusele lapse teadmiste ja oskustega

Joonisel 8 toodud tulemuste järgi 2/3 õpetajatest leiavad, et loovus on seotud laste teadmiste ja oskustega. Sellele seisukohale on rohkem toetajaid üle 5a staažiga õpetajate seas (71%) võrreldes lühema staažiga õpetajatega (61%).

Joonis 8. Õpetajate hinnang loovuse seotusele lapse teadmiste ja oskustega (% vastanutest)

Töös püstitatud hüpoteesid

Hüpoteesiks 1 on käesolevas töös: „Õpetajad peavad loovuse avalduseks rohkem divergentset mõtlemist kui spontaanset käitumist“ (Kuuba, 2011). Tegemist on ühepoolse hüpoteesiga. Hüpoteesi testimine toimub küsimuse 2 vastuste põhjal. Omavahel võrreldakse õpetajaid, kelle arvates on loovuse avalduseks divergentne mõtlemine, ja õpetajaid, kelle arvates on loovuse avalduseks spontaanne käitumine. Õpetajad, kelle arvates on loovuse avalduseks konvergentne mõtlemine, jäetakse valimist välja, sest antud hüpoteesi tõestamiseks on vaja võrrelda ainult divergentset mõtlemist ja spontaanset käitumist.

51 õpetaja arvates on loovuse avalduseks divergentne mõtlemine ja 27 arvates spontaanne käitumine. Hüpoteesi testimiseks kasutatakse z-testi. Teststatistiku väärtus on 2,72 ja olulisuse tõenäosus 0,003. Seega saab väita, et küsitlusele vastanute seas on rohkem õpetajaid, kes peavad loovuse avalduseks divergentse mõtlemist, võrreldes õpetajatega, kes peavad loovuse avalduseks spontaanset käitumist. Seega hüpotees 1 leidis kinnitust.

Hüpotees 2 on „Õpetajad arvavad, et loovus ei ole laste oskuste ja teadmistega seotud“ (Paas, 2007). Tegemist on kahepoolse hüpoteesiga. Eelnevast tabelist on näha, et 67% õpetajatest leiab, et loovus on oskuste ja teadmistega seotud. Testides z-testiga väidet, et õpetajate arvates ei ole loovus oskuste ja teadmistega seotud on z-statistiku väärtuseks -3,09 ja olulisuse tõenäosuses 0,999. Vastupidise väite korral on olulisuse tõenäosus 0,001. Seega hüpotees 2 kinnitust ei leia. Selle asemel saab väita, et olukord on vastupidine, et õpetajad leiavad, et loovus on laste oskuste ja teadmistega seotud.

Hüpoteesiks 3 on „Õpetajate arvates on loovuse eesmärgiks rohkem probleemile lahenduse leidmine kui millegi uue loomine või ühiskonna heakskiidu saavutamine“ (Vong, 2008). Tegemist on ühepoolse hüpoteesiga. Hüpoteesi testimisel lähtume 5. küsimuse

vastustest. Selle kohaselt vaid 26% õpetajate arvates on loovuse eesmärgiks probleemide lahendamine uudsel viisil. Samal ajal 71% õpetajate arvates on loovuse eesmärgiks uute ideede ja asjade loomine. Juba need tulemused näitavad, et hüpotees 3 ei saa kehtida. Testides z-testiga väidet, et õpetajate arvates ei ole loovuse eesmärgiks rohkem probleemile leidmine on z-statistiku väärtuseks -4,42 ja olulisuse tõenäosuseks 1,000. Seega hüpotees 3 ei kehti ja olukord on vastupidine, sest õpetajad peavad rohkem loovuse eesmärgiks millegi uue loomist või ühiskonna heakskiidu saavutamist.

Hüpoteesiks 4 on, et „õpetajad arvavad, et loovuse avaldumisel on soo roll väheolulisem kui muud tegurid“ (Oral et al., 2007). Tegemist on ühepoolse hüpoteesiga. Hüpoteesi testimiseks lähtume 3. küsimuse vastustest. Selle järgi on 62% õpetajatest nimetanud sugu kui loovuse avaldumise seisukohalt kõige väheolulisemat tegurit. Järgnevalt testime z-testiga väidet, et enamuse õpetajate arvates on sugu loovuse avaldumisel kõige vähem olulisem tegur. Saame z-statistiku väärtuseks 2,21 ja olulisuse tõenäosuseks 0,027. Seega on võimalik vähemalt 95% tõenäosusega väita, et enamus õpetajaid peavad soo rolli loovuse avaldumisel kõige väheolulisemaks teguriks ja järelikult hüpotees 4 kehtib.

Arutelu

Käesoleva töö peaesmärk oli välja selgitada Tartu linna lasteaiaõpetajate arvamused loovusest kunstivaldkonna näitel. Töö tulemusena selgus, et uuritud lasteaiaõpetajad mõistavad loovust mitmel erineval viisil. Suurem osa õpetajaid leidis, et loovus on divergentne ehk lahknev mõtlemine. Samas oli arvestav osa õpetajaid arvamusel, et loovust iseloomustab spontaanne käitumine. Märkimisväärne osa õpetajatest pidas loovust protsessiks, mille käigus inimene märkab probleeme ja otsib nendele loovaid lahendusi. Seega võib väita, et õpetajate tõlgendustes loovuse osas valitseb arvamuste paljus, mis kinnitab Saracho (2012) seisukohta, et loovus on miski, millest on lihtne aru saada, kuid raske defineerida. Autori arvates võivad õpetajate erinevad arusaamad loovustest olla teatud määral loovuse arendamist lasteaias takistavad, kuid ühiselt loovuse ja selle arendamise üle arutledes on ilmselt võimalik neid vastuolusid ületada.

Uurimuse eesmärgist lähtudes püstitati tööle neli hüpoteesi. Esimene hüpotees: õpetajad peavad loovuse avalduseks rohkem divergentset mõtlemist kui spontaanset käitumist- leidis kinnitust. Kuna kõige rohkem leiti, et loovus on divergentne mõtlemine, siis saab väita, et õpetajad lähtuvad kõige rohkem Guilford (1967) loovuse käsitlest. Antud tulemus on sarnane Kuuba (2011) poolt saaduga, kes samuti leidis, et lasteaiaõpetajad peavad loovuseks rohkem divergentset mõtlemist kui spontaanset käitumist.

Divergentsele mõtlemisele vastandub konvergentne ehk ühene mõtlemine. Siiski leidus väike osa õpetajaid, kes pidas seda loovusele vastavaks. Ükski loovuse teooria ei pea aga konvergentset mõtlemist loovusele iseloomulikuks ja autori leiab siinkohal, et üksikud õpetajad ei mõista loovuse olemust nii nagu seda harilikult tehakse. Samas on ka võimalik, et mõned vastajad olid küsimustele vastamisel tähelepanematud ja ajasid divergentse ja konvergentse mõtlemise omavahel segamini.

Ligi pooled õpetajatest olid nõus väitega, et loovus koosneb paljudest erinevatest oskustest ning seda on võimalik komponentideks jaotada. Sellest järeldub, et see osa õpetajatest käsitleb loovust kooskõlas Amabile loovusteooriaga, mille järgi eeldab loovus kolme liiki oskusi- valdkonnaga seotud oskusi, loovusega seotud oskusi ning ülesandele suunatud motivatsiooni (Heinla, 2004).

Teine hüpotees: õpetajad arvavad, et loovus ei ole laste oskuste ja teadmistega seotud - ei leidnud kinnitust. Pigem on olukord vastupidine - enamus õpetajaid leidis, et loovus on seotud teadmiste ja oskustega. See tulemus on kooskõlas arvamusega, et loovust on võimalik arendada, sest teadmisi ja oskuseid on võimalik arendada. Samuti vastab see tulemus Amabile loovusteooriale, mille kohaselt nii valdkonnaga seotud oskused kui ka loovusega seotud oskused on mingil määral õpitavad ja arendatavad. Kui võrrelda käesoleva töö tulemuse selle küsimuse koha pealt Paas (2007) poolt saaduga, siis viimatinimetatud uuringus ei avaldunud õpetajatel selget arvamust selle kohta, kas loovus on seotud teadmiste ja oskustega või ei ole.

Kolmas hüpotees: õpetajate arvates on loovuse eesmärgiks rohkem probleemide lahendamise leidmine kui millegi uue loomine või ühiskonna heakskiidu saavutamine - ei leidnud kinnitust. Õpetajad olid kõige sagedamini seisukohal, et loovtöö tulemuseks on uute asjade ja ideede loomine ning kõige vähem jagasid nad arvamust, et selleks on ühiskonna heakskiidu teenimine. Samal ajal leidis vähe õpetajaid, kes arvasid, et loovtöö tulemiks on probleemide lahendamine uudsel viisil. Ka Post (2009) on leidnud oma uuringus, et õpetajad näevad loovuse tulemina uute asjade ja ideede loomist. Samas võib loovus olla ka probleemide uudne lahendamine, mida aga käesolevas töös peavad õpetajad harvem esinevaks loovuse avalduseks.

Neljas hüpotees: õpetajad arvavad, et loovuse avaldumisel on soo roll väheolulisem kui muud tegurid - leidis kinnitust. Õpetajate arvates sõltub loovus kõige vähem lapse soost. Valdav enamus õpetajaid leidis, et poistel ja tüdrukutel on loovus võrdne. Siiski leidis üksikuid õpetajaid, kes arvasid, et loovus on kõrgem poistel või tüdrukutel. Seega võib väita, et tulemused on siinkohal kooskõlas Baer ja Kaufman (2008) omadega, mille kohaselt enamuse uuringute puhul on poiste ja tüdrukute loovus võrdne. Samas ei toeta käesoleva töö

tulemused Besançon, ja Lubart (2008) poolt saadud, mille järgi on loovus algkoolieas tüdrukutel kõrgem kui poistel. Siinkohal tuleb märkida, et käesolevas töös uuriti lasteaia- mitte algkooliõpetajaid.

Lisaks hüpoteese puudutavatele tulemustele, selgus uurimuse käigus veel olulisi tulemusi. Käesoleva töö tulemuste järgi on valdav enamus õpetajatest seisukohal, et loovuse avaldumisel on kõige olulisem sisemine motivatsioon. Sealjuures peetakse kõige suuremaks sisemise motivatsiooni ajendiks loovuse juures uudishimu. Nimetatud tulemus on kooskõlas Amabile loovusteooriaga, mille kohaselt on inimesed motiveeritumad siis, kui neid ajendavad huvi, nauding ja rahulolu (Amabile, 2012). Seisukoht, et loovus on seotud sisemise motivatsiooniga on sarnane Post (2009) töös gümnaasiumiõpetajate kohta leitud. Nimetatud tulemused erinevad aga Paas (2007) andmetel saadust, mille kohaselt loovus ei ole motivatsiooniga seotud.

Valdav enamus uuritud õpetajatest leidis, et loovus on iga lapse sees olemas. Samuti leidis enamus õpetajaid (kuigi siinkohal oli seisukohaga nõustujaid vähem), et loovus on arendatav. Seisukoht, et loovus on arendatav on kooskõlas Amabile loovusteooriaga, mille järgi on võimalik loovusega seotud oskuseid arendada nii formaalse kui ka mitteformaalse õppimise käigus (Hill, Amabile 1993). Varasematest Eestist tehtud uuringutest on Paas (2007) uuringus õpetajad olnud samuti seisukohal, et loovus on igas lapses olemas, kuid erinevalt käesolevast tööst on nad suuremas osas väitnud, et loovust on keeruline arendada. Sarnaselt on ka Post (2009) uuringus õpetajad olnud rohkem arvamusel, et loovus on pigem kaasasündinud kui arendatav. Käesoleva töö autori arvates võib tulemust, et enamus õpetajaid peab loovust arendatavaks pidada positiivseks, sest see annab alust lootale, et nad teevad pingutusi arendamiseks loovust ka lastel, kes selle poolest teistest maha jäävad. Autor arvab, et käesolevast tööst avaldunud positiivsem hoiak loovuse arendatavuse suhtes võib olla seotud sellega, et aja jooksul on toimunud muutused õpetajate suhtumises loovusesse. Siiski ei ole võimalik seda töö tulemuste põhjal kindlat väita ning see teema vääriks autori arvates edasist põhjalikumalt uurimist.

Kui vaadata õpetajate suhtumist loovuse arendatavusse õpetajate staaži ja lastaia tüübi järgi, siis mõnevõrra üllatuslikult selgub, et loovust peavad paremini arendatavaks pikema staažiga õpetajad. See tulemus on vastuolus Besançon, ja Lubart (2008) saadud tulemustega, mille järgi on nooremad õpetajad motiveeritumad loovuse arendamise suhtes võrreldes oma vanemate kolleegidega. Autori arvates võib-olla see tingitud sellest, et pikema staažiga õpetajatel on rohkem positiivseid kogemusi loovuse edukast arendamisest, mistõttu usuvad nad selle võimalikkusse rohkem.

Kokkuvõtteks võib öelda, et uurimuse raames leidsid kaks hüpoteesi kinnitust ning kaks mitte. Uurimustööle püstitatud eesmärk sai täidetud: saadi teada lasteaiaõpetajate arvamused loovusest. Mitmed töös saadud tulemused kinnitavad Amabile loovusteooriat. Nende hulgast võib välja tuua õpetajate seas toetust leidnud seisukohad, et loovus koosneb erinevatest komponentidest, on seotud oskuste ja motivatsiooniga ja et seda on võimalik arendada. Autori arvates näitavad need tulemused, et uuritud õpetajatel on eeldused olla laste loovuse arendamisel edukad, sest enamusel neist on olemas usk selle võimalikkusesse.

Töö tulemuste üldistamisel tuleb arvestada sellega, et uuringus kasutatud valim oli küllaltki väike (82) ning keskendus ainult ühele linnale (Tartu). Seetõttu annaks väärtuslikku informatsiooni analoogilised uuringud, mis käsitleksid sama teemat üle-Eestiliselt.

Käesoleva teema edasisel uurimisel võiks autori arvates olla üheks huvipakkuvaks suunaks selgitada välja, millist metoodikat lasteaiaõpetajad kunstivaldkonnas loovuse arendamisel kasutavad. Selle puhul võiks hinnata, millised meetodid toimivad loovuse arendamisel paremini. Teiseks huvitavaks küsimuseks on, kas õpetajate seisukohad loovuse kohta, näiteks arvamus selle arendatavusest, on seotud loovuse arenguga lastel.

Tänuõnad

Töö autor tänab kõiki uurimusest osavõtnud lasteaedade direktoreid ja õpetajaid.

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri: .....

Kuupäev: .....

Kasutatud kirjandus

- Amabile, T.M.(2012). Componential theory of creativity. *Harvard Business School. Working Paper,12-096*.
- Baer, J., & Kaufman, J. C. (2008). Gender differences in creativity. *The Journal of Creative Behavior, 42(2)*, 75-105.
- Besançon, M., &Lubart, T. (2008). Differences in the development of creative competencies in children schooled in diverse learning environments. *Learning and Individual Differences, 18(4)*, 381-389.
- Craft, A., Cremin, T., Burnard, P., & Chappell, K. (2007). Teacher stance in creative learning: A study of progression. *Thinking Skills and Creativity, 2*, 136-147.
- Fasko, D. (2001). Education and creativity. *Creativity Research Journal, 13(3-4)*, 317-327.
- Fox, J. E., Schirmacher, R. (2009). *Art and Creative Development for Young Children*. Belmont: Wadsworth.
- Ginter, K. (2013). *Loovustesti koostamine ja katsetamine loovuse hindamiseks 4-7 aastastel lastel*.Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Goleman, D., Kaufman, P., Ray, M. (1992).*The Creative Spirit*.New York: Penguin.
- Guilford, J.P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Hatch, J. A. (2005). *Teaching in the New Kindergarten*. Clifton Park: Thompson Delmar Learning.
- Heinla, E. (2004). *Unustatud loovus. Haridus 9/2004*, 9-12.
- Heinla, E. (2008). Loovuse areng. . Kikas, E. (Toim.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hill, K.G., Amabile, T. M. (1993) A Social Psychological Perspective on Creativity: Intrinsic Motivation in the Classroom and Workplace. In Firestien, R. L., Murdock, M. C., Isaksen, S. G. (Eds.) *Understanding and Recognizing Creativity*. Westport: Ablex Publishing.
- Isbell, R., Raines, S. (2013) *Creativity and the Arts with Young Children*. Belmont: Wadsworth.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). *RT I 2008, 23, 152*.
- Kuuba, K. (2011). *Loovustesti koostamine loovuse hindamiseks 3-7 aastastel lastel*.Publitseerimata bakalaureusetöö. TartuÜlikool.
- Mullins, L. J. (2002) *Management and organisational behavior*. 6th ed. Harlow: Prentice Hall.

- Mõttus, M. (2013). *Valgamaa lasteiaiaõpetajate hinnangud 2008. aastal vastu võetud õppekava kunstivaldkonna rakendumise tulemusel toimunud muutuste kohta igapäevatoos*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Oral, G., Kaufman, J. C., Agaras, M. C. (2007). Examining creativity in Turkey: Do Western findings apply? *High Ability Studies*, 18(2), 235-246.
- Paas, P. (2007). *Kunstiõpetuse õpetajate arusaamad kunstiõpetuse eesmärkidest ja sisust*. Publitseerimata magisträtöö. Tartu Ülikool.
- Post, A. (2009). *Õpilaste, üliõpilaste ja õpetajate arusaamad loovuse olemusest*. Publitseerimata magisträtöö. Tartu Ülikool.
- Russ, S. W., Fehr, K. K., Hoffman, J. A. (2013). Helping Children Develop Pretend Play Skills. In Kim, K. H., Kaufman, J. C., Baer, J., Sriraman, B. (Eds.) *Creatively Gifted Students are not like Other Gifted Students: Research, Theory, and Practice* (pp. 49-68). Rotterdam: Springer.
- Saracho, O. (2012). Creativity theories and related teachers' beliefs. *Early Child Development and Care*, 182(1), 35-44.
- Sawyer, R. K. (2004). Creative teaching: Collaborative discussion as disciplined improvisation. *Educational researcher*, 33(2), 12-20.
- Steers, J. (2009) Creativity: delusions, realities, opportunities and challenges. *International Journal of Art and Design Education*, 28(2), 126–38.
- Szekeley, G., Bucknam, J. A. (2012). *Art Teaching: Elementary Through Middle School*. New York: Routledge.
- Torrance, E.P. (1974). *Torrance Tests of Creative Thinking*. Bensenville: Scholastic Testing Service.
- Ulker, R. (2009) *A Study of Turkish Kindergarten Teachers' Attitudes Toward Two Instructional Models: Direct Instruction and Child-Initiated Instruction*. Ann Arbor: Pro Quest.
- Vahter, E. (2005). Kunstikasvatus lasteaias. Kivi, L., Sarapuu, H. (koost.) *Laps ja lasteaid: lasteiaiaõpetaja käsiraamat* (lk 199-212). Tartu: Altex.
- Vong, K. I. (2008). Developing creativity and promoting social harmony: the relationship between government, school and parents' perceptions of children's creativity in Macao-SAR in China. *Early Years: An International Research Journal*. 28(2), 149-158.

Lisa 1. Ankeetküsimustik

Tere lugupeetud vastaja!

Olen Silva Amer, Tartu Ülikoolis koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppiv tudeng. Uurin oma lõputöö raames, millised on lasteaiaõpetajate arvamused loovusest. Aitäh, et olete võtnud aega küsimustele vastamiseks! Küsimustik on anonüümne ja võtab aega umbes 10 minutit. Kontakt: silvaamer@gmail.com

Tõmmake ÜHELE sobivale vastusevariandi tähele ring ümber!

1. Milline väide iseloomustab loovust Teie jaoks?
  - a) loovus on divergentne ehk lahknev mõtlemine, mis on kognitiivsete võimete kompleks, mis soodustab võimalikult palju uudsete ideede genereerimist ühe ja sama probleemi kohta
  - b) loovus on protsess, mille käigus inimene märkab probleeme ja otsib nendele loovaid lahendusi. Probleemide loov lahendamine tähendab seda, et välditakse üldlevinud ja lihtsaid lähenemisi
  - c) loovus koosneb paljudest erinevatest oskustest ning seda on võimalik komponentideks jaotada. Loovus alati inimtegevuses olemas, kuid erinevate tegevuste juures tegutseb inimene väga erineva loovuse tasemega

2. Mis on Teie arvates loovuse avalduseks?
  - a) divergentne ehk lahknev mõtlemine- probleemile on mitu lahendust
  - b) spontaanne käitumine
  - c) konvergentne ehk ühene mõtlemine- probleemile on üks lahendus

3. Mis on Teie arvates loovuse avaldumise seisukohalt kõige väheolulisem tegur?
  - a) sugu
  - b) motivatsioon
  - c) üldistusvõime
  - d) töödistsipliin

4. Kumb järgnevatest on Teie meelest loovuse avaldumise seisukohalt olulisem?
  - a) sisemine motivatsioon
  - b) väline motivatsioon

5. Mis on Teie arvates loovtöö tulemiks?
- a) uute ideede ja asjade loomine
  - b) probleemide lahendamine uudsel viisil
  - c) ühiskonna heakskiidu saavutamine
6. Kas antud väide on Teie meelest tõene või väär : „Loovus on iga lapse sees olemas ja õpetaja ülesandeks on seda õpilase seest otsida muutes selleks keskkonda ja luues meeleolu.”?
- a) tõene
  - b) väär
7. Kas sugu mängib Teie meelest loovuse avaldamisel olulist rolli?
- a) ei, tüdrukute ja poiste loovus on võrdne
  - b) jah, tüdrukud on loovamad kui poisid
  - c) jah, poisid on loovamad kui tüdrukud
8. Kas loovusega seotud oskused on Teie arvates õpitavad?
- a) jah, läbi koolituse ja praktilise loovkogemuse
  - b) ei, need sõltuvad inimese iskuomadustest
9. Mis on Teie arvates kõige suuremaks sisemise motivatsiooni ajendiks?
- a) uudishimu
  - b) tegevusest saadav rahuldus
  - c) oma võimete realiseerimine
10. Kumb väide on Teie meelest õigem?
- a) loovus tuleb inimesel seestpoolt, on kaasasündinud ja seda on raske arendada
  - b) loovus on õpitav
11. Milline järgnevatest ei ole Teie arvates loovtöö tulemiks?
- a) ühiskonna heakskiidu saavutamine
  - b) millegi uue loomine
  - c) probleemide lahendamine uudsel viisil

12. Kas Teie arvates on lapse loovus seotud tema teadmiste ja oskustega?

- a) jah, mida suuremad on lapse teadmised ja oskused, seda loovam ta on
- b) ei, loovus ei ole teadmiste ja oskustega seotud

13. Teie vanus.

- a) 18-25 c) 31-35 e) 41-45 g) 51-55 i) 61-...
- b) 26-30 d) 36-40 f) 46-50 h) 56-60

14. Teie tööstaaž lasteaiaõpetajana.

- a) 0-5 aastat c) 11-15 aastate) 21-25aastatg) 31-35 aastat
- b) 6-10 aastat d) 16-20 aastat f) 26-30 aastat h) 36-... aastat

15. Te töötate.....

- a) munitsipaallasteaias
- b) eralasteaias

AIÄTH VASTAMAST!

Lisa 2. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Silva Amer

(sünnikuupäev: 29.07.1991)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Lasteaiaõpetajate arvamused loovusest kunstivaldkonna näitel Tartu linnas,
mille juhendaja on Irja Vaas,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 19.05.2014